

СТАНОВИЩЕ

От: проф.д-р Маргарита Пешева, ВСУ

За : придобиване на образователната и научна „степен **доктор на науките**“ в научна област 3.5. *Обществени комуникации и информационни науки (теория на журналистиката и медиите)*

с дисертационен труд на тема: *„Аудитория и журналистика. Социални и комуникационни промени в поведението на аудиторията и видовете журналистика“*,

представен от : доц. д-р Мария Александрова Попова, свободен докторант в катедра *„История и теория на журналистиката“* на Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ”Св.Климент Охридски”.

I. Оценка на качествата на дисертационния текст

Дисертационният труд задълбочено разглежда много важен проблем в съвременната медийна теория. Той се отнася до социалните и комуникационните промени в динамиката и структурата на аудиторията, и възникването на коренно различни видове журналистика. Свидетели сме на кардинална промяна в поведението на аудиторията, поява на нови форми на нейното съучастие в процеса на медийното производство, което поражда и нови видове журналистика-гражданска, мултимедийна, мрежова, конструктивна, журналистика на решенията и др.

Дисертационният труд респектира с големия обхват на използваните теоретични източници. Доц.д-р Мария Попова представя много сериозно научно изследване, което има внушителен обем от **465 страници**, което включва Увод, 5 глави, заключение и библиография. Библиографията се основава на **363 източника**, от които **209** на кирилица и **154** на латиница. Доц. д-р Попова е провела и няколко авторски социологически изследвания по метода на *контент анализа*, и дълбочинни интервюта с трима водещи журналисти, в които обстойно се разглеждат трансформациите на новините, вследствие бързото развитие на многобройните дигитални практики. Дисертационният текст е онагледен и с **4 таблици, 47 фигури и 19 изображения**. Тази широка теоретична рамка съдържа сериозен научен анализ на много важен изследователски проблем.

Дисертационният труд въвежда нови форми на съучастие в производството на медийни събития и информация. Авторката изследва някои легални дефиниции, форми и развитие на **журналистиката на участието**. И предимно - нейните конкретни форми в новините на трите национални ТВ програми, които се разглеждат с помощта на различни изследователски инструменти. Журналистиката на участието се представя чрез *текст, аудиозаписи, видеоклипове, писане на коментари, гласуване в класации и анкети, участия във форуми и дискусии, създаване на мейлинг листове, нюзлетъри, управление на информацията чрез умни устройства, блогове, уикита, тагове, постове* в социални мрежи, *линкове* за споделяне на различни медийни съдържания и др. Което означава, че научният анализ е надграден с многобройни факти от новите дигитални практики, които позволяват формулирането на професионално убедителни научни изводи.

Дисертационният труд предлага оригинален анализ на мултимедийната и мрежовата журналистика. Авторката подробно и задълбочено разглежда *мултимедийната журналистика*, която създава богато медийно съдържание (*аудио, видео, текст, изображения* и др.). Тя специално акцентира върху **новинарските пакети**, които предлагат на съвременния потребител огромна по обем информация в различни медийни формати, които се изпращат до него през традиционни и дигитални медийни канали. Голямото разширяване на медийното поле изцяло променя работата в журналистическата редакция, създава условия за развитие на нови журналистически професии и налагане на екипна работа, която изисква и много по-високи професионални компетенции в дигиталната област, по-голяма комуникативност и интеракция. Доц.д-р Мария Попова подробно разглежда съвместното производство на онлайн съдържание, журналистите като негови създатели, местните общности и експертите, които споделят факти и събития, и донякъде гарантират достоверността на информацията. Професионалната роля на журналиста днес е коренно различна - в нея водещи са най-вече неговите умения да създава и развива мрежови контакти. Съвременният журналист всекидневно създава онлайн съдържание, той е относително независим- от медията и традиционните връзки в журналистическата редакция. Авторката обръща внимание на нуждата от разширяване на професионалната нагласа на съвременния журналист, разгръщане на неговите умения за използване и прилагане на многобройни дигитални средства за непрекъснат контакт с активната аудитория онлайн, която постоянно търси качествена и проверена информация, и (по принцип) отхвърля фалшивите новини и манипулации. В новите дигитални практики, професионалният журналист всекидневно се състезава с гражданина- журналист, и това състезание е много трудно, а победата невинаги е на страната на традиционната журналистика.

Дисертационният труд въвежда комплексна методология в научния анализ, която използва методи и индикатори, взети от различни научни области- *медиазнание, социология на медиите, медийна психология, медиен маркетинг, журналистическа теория, онлайн журналистика* и др. Поставянето на научния анализ в толкова широка методологическа рамка създава сериозна принадлежна стойност на тази дисертация- чрез богатството на научните изследвания, направените теоретични и практически изводи.

Дисертационният труд предлага авторска класификация и интерпретация на много различни изследователски теории, концепции, социологически изследвания, проведени по метода на контент анализа и медийния анализ. Емпиричното изследване на централните новинарски емисии на трите национални ТВ програми БНТ, bTV и Nova в периода ноември- декември 2018г. има за изследователска база **3600 новини**, от които **133** от тях могат да се класифицират като *журналистика на участието*. Чрез многобройни емпирични данни, авторката доказва, че двете търговски телевизионни програми с национален обхват са най-активни в разпространението и популяризирането на потребителски генерирано съдържание, те поддържат активна връзка с аудиторията чрез онлайн платформи, и постоянно наблюдават трафика на потребителските материали, като предлагат селекция на най-интересните от тях. Извършеният теоретичен анализ от авторката се допълва и обогатява с емпиричните резултати от няколко социологически изследвания, които емпирично потвърждават теоретичните изводи и обобщения.

Дисертационният труд предлага научно обоснован подход за събиране, обработка и анализ на емпирични данни, в съответствие с правилата и изискванията на

емпиричната социология. Доц.д-р Мария Попова подробно разглежда основните формати с потребителски характер в трите национални телевизионни програми у нас- *забавни видеоклипове* със социално или друго съдържание, *фотографии и постове*, които всекидневно се разпространяват в Мрежата. Тя обръща внимание и на силното преобладаване на *негативните новини в Мрежата*, които постоянно разказват истории за агресия, убийства, случаи на корупция и др.

Дисертационният труд постига няколко много важни научни приноси, които се основават на задълбочен и компетентен теоретичен анализ и проведени емпирични социологически изследвания. Авторката, съвместно с агенция Perceptica, в периода 2019г., по метода на медийния анализ, проследява онлайн активностите на българските медии и техните профили в социалните мрежи. Facebook остава най-предпочитаната социална мрежа от българските потребители. Водеща форма на техните онлайн участия са **споделянията** (на *пост, линк, фотография, видеоклип* и др.). В новинарските емисии преобладава информацията с потребителски характер, като големите телевизионни програми по-често използват *уеб страници*, а не *лични профили*, в които по-трудно се проверява доколко дадена информация е истинска. Емпиричното изследване разглежда основно поведението на активната аудитория с помощта на различни социални индикатори, с които се наблюдава доколко ефективно работят социалните институции, каква е степента на тяхната чувствителност към проблемите на гражданите, какви са дефицитите в образователната система и др.

Дисертационният труд показва отличната библиографска осведоменост на доц. д-р Мария Попова. Тя цитира много научни изследвания на български, английски и руски език. Нейната библиография показва, че тя много добре познава трудовете на редица известни научни изследователи по този проблем у нас и в чужбина.

Дисертационният труд изцяло е съобразен с композиционните и съдържателни изисквания към една докторска дисертация. Той е отлично композиран-съдържа Увод, пет глави, заключение, библиография и приложения. Всяка отделна глава е структурирана по основни проблеми и логично завършва с обобщение и изводи.

Дисертационният труд е написан на отличен български език, в него не се установява отклонение от книжовните, граматичните, правописните и пунктуационните норми.

Текстът на автореферата напълно съответства на изискванията за един дисертационен труд. Авторефератът прави подробно резюме на всички глави на дисертацията, представя нейната основна цел, обект и предмет на изследване, водещи хипотези, основни изводи и научни приноси.

II. Приноси на дисертационното изследване

Дисертационният труд има няколко основни приноси, които развиват и надграждат основни концепции в медийната теория, и създават подходящи условия за въвеждане на нови медийни практики.

Първият научен принос е професионално убедителният теоретичен анализ на сегментацията на медийната аудитория, в съответствие с няколко основни фактора-разширяване на социалния контекст в дигитална среда, зависимост на аудиторията от разнообразни дигитални формати, които съществуват в мрежова среда, пазарно позициониране на аудиторията, в зависимост от търсенето и предлагането на медийните продукти, профилиране на аудиторията по отношение на нейния социален и демографски профил. Доц.д-р Мария Попова изследва аудиторията в контекста на множество различни вектори-пасивна и активна аудитория; от гледище на нейните роли на потребител и просуматор, на нейната интерактивност и локализиране на отделните потребители в дигиталното пространство и др. Цялостният анализ на съдържателния профил на аудиторията в новата дигитална среда, позволява да се разбере от каква журналистика всъщност тя има нужда? И доколко дигиталният потребител действително е „съучастник“ в създаването на съвсем нови форми на онлайн журналистика, които съществено се отличават от традиционните ѝ форми.

Вторият научен принос е разширяването и обогатяването на вече съществуващи теории и научни класификации в областта на журналистиката. Доц.д-р Мария Попова представя научни аргументи за новите видове журналистика- *мултимедийна журналистика, мрежова журналистика, журналистика на участието, конструктивна журналистика, журналистика на решенията*. Тя много задълбочено анализира появата и развитието на новите видове онлайн журналистика, в зависимост от активното участие на съвременните медийни потребители в създаването и разпространението на журналистическия продукт. Най-вече поради изключителната демократизация на медийните технологии, които позволяват създаване и разпространение на журналистическо съдържание по всяко време, на всяко място, и на различни онлайн платформи. В новата мрежова среда всеки ден се появяват многобройни хибридни журналистически форми. Медийната аудитория вече има силна потребителска нагласа сама да създава и разпространява журналистическо съдържание, постоянно да *съучаства* в изграждането на новата гражданска журналистика, която е независима от властта и журналистическата редакция, тя е продукт на гражданската енергия и активност в Мрежата. Онлайн средата днес всекидневно се обогатява и разширява с многобройни хибридни журналистически форми, в които професионалните журналисти и гражданите- журналисти започват да работят заедно, и с общи усилия да произведат медийно съдържание, което често влиза в неравна битка с фалшивите новини и пропагандните манипулации онлайн.

Третият научен принос е извеждането на преден план на *медиатизацията на емоциите*, едно своеобразно „*емоционално опаковане*” на медийните съобщения, което се поражда от усиления хейт в социалните мрежи, лавината от негативни новини, бързото нарастване на „*електронния боклук*”, който много силно замърсява медийната среда, и предизвиква голяма потребителска умора и разочарование. Доц. д-р Мария Попова основателно акцентира върху широкото изнасяне в социалните мрежи на емоциите на потребителите, при което тяхното поведение и емоционални реакции се превръщат в нова публична норма. Дигиталните медии се оказват необятно пространство за изграждане на нова емоционална култура, която напълно преосмисля територията и границите между *личното и публичното*. Авторката правомерно смята, че дигиталните медии изграждат коренно различна емоционална култура на съвременния потребител, культивират у него нова емоционална интелигентност, но едновременно пораждат и много силен „*медиатизиран гняв*”, който има своите сериозни социални причини. Емоционалното дефиниране на журналистическите съобщения в Мрежата променя тяхното съдържание и контекст, усилва тяхната експресивност и въздействие върху наистина необятната аудитория на Мрежата.

Четвъртият научен принос са получените резултати от проведените емпирични изследвания, по авторски методики. Проведените емпирични изследвания от доц.д-р Мария Попова имат научен принос в областта на *журналистиката на участието* в българските телевизионни новини на големите национални ТВ програми, на *интеракцията* между журналисти и аудитория в традиционните и онлайн медиите, на *добрите новини* в българските телевизионни програми. Тези социологически изследвания значително обогатяват теоретичния анализ, те имат голяма доказателствена стойност за редица теоретични хипотези и допускания, представени в дисертацията. Авторката използва редица социологически инструменти за емпиричен анализ, които потвърждават валидността на направените от нея теоретични изводи. Резултатите от социологическите изследвания разширяват и обогатяват българската медийна теория с нови факти, които позволяват да се формулират и много по-точни и прецизни научни изводи.

III. Бележки и препоръки

Дисертационния труд е написан много компетентно, и той показва сериозното професионално израстване на доц.д-р Мария Попова. Моята основна препоръка е този интересен и полезен научен труд да бъде публикуван, след известна редакция. Той ще представлява интерес за широк кръг читатели- изследователи по медиазнание, експерти по медийна социология и лингвистика, специалисти по маркетинг и дигитална комуникация, любопитни читатели. По този начин, получените резултати в това много сериозно научно изследване ще стигнат до широк кръг просветени читатели, което е основна цел на всяко научно изследване.

IV. Публикации и участия в научни форуми

Доц д-р Мария Попова има множество изследвания в тази научна област- тя е публикувала няколко научни монографии, има много на брой научни студии и статии, както и редица участия в научни конференции. Нейните публикации и участия в научни форуми изцяло отговарят на изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент

Охридски” за апробиране и оповестяване на резултатите от изследването според чл. 5, т. 5, и са покрити минималните национални изисквания по чл. 63, ал. 1, т. 4 и чл. 69, ал. 3.

V. Заключение

Като имам предвид високото професионално качество на представения дисертационен труд, извършения теоретичен анализ на социалните и комуникационните промени в поведението на аудиторията, задълбоченото изследване на новите видове журналистика, проведените емпирични социологически изследвания, които разширяват и обогатяват теоретичния анализ, напълно убедено препоръчам на уважаемите членове на научното жури, да присъдят научната степен „доктор на науките” на Мария Александрова Попова за нейния дисертационен труд на тема: *”Аудитория и журналистика: социални и комуникационни промени в поведението на аудиторията и видовете журналистика”*, професионално направление 3.5. *Обществени комуникации и информационни науки (теория на журналистиката и медиите)*.

Дата: 02 юни 2022г.

Рецензент: проф.д-р Маргарита Пешева